

Měsíčník o Evropské unii z české perspektivy

V tomto vydání najdete

Rok poté aneb Rok eura na Slovensku

Srovnání vývoje měn visegrádské čtyřky po vzniku krize

Vstup Slovenska do eurozóny z pohledu zástupců evropských institucí

Dále: očekávané události, tipy na publikace, pozvánky

Analýzy

Rok poté aneb Rok eura na Slovensku

Katarína Lokšová

Je tomu už něco více než rok, co Slovensko přijalo společnou evropskou měnu a završilo tak tři etapy Hospodářské a měnové unie (HMU). K tomuto kroku se, stejně tak jako Česká republika, zavázalo již podpisem Přístupové smlouvy k Evropské Unii (16. dubna 2003 v Aténách). Vstupem Slovenska do eurozóny se tak euro stalo platidlem pro více než 300 milionů Evropanů.

Jak to začalo?

Slovenská republika začala s přípravou pro vstup do měnové unie ještě před samotným vstupem do EU. Již v dubnu 2003 schválila vláda SR dokument „Stratégia prijatia eura v SR a spoločný postup vlády SR a Národnej banky Slovenska pri vstupe Slovenskej republiky do eurozóny“, který pak konkretizovala v září téhož roku. O dva roky později již slovenská koruna (SKK) vstoupila do mechanismu výměnných kursů ERM II. s centrální paritou SKK vůči euru 38,455 SKK, která se po dvojnásobné revalvaci ustálila na 30,126 SKK za euro, což pak odpovídalo i oficiálnímu konverznímu kurzu.

Jak to probíhalo?

Ve smyslu „Národního plánu“ byl zřízen „Národní koordinačný výbor“, který organizačně i administrativně zastřešoval zavedení eura na Slovensku. Nástup nové měny s sebou nesl obrovské nároky nejenom na institucionální zabezpečení (propočítání trhových kurzů, indexů, změna finančních informačních systémů, změny v účetnictví, úprava právních předpisů aj.), ale i na

samotné občany. Těch se bezprostředně týkala samotná výměna valut a tzv. duální zobrazování cen. To mělo povinně skončit 31. prosince 2009, avšak tlaky společnosti na to, aby tato lhůta byla prodloužena, rostou.

(Ne)spokojenost

Poslední oficiální průzkum veřejného mínění se uskutečnil v březnu 2009. V něm svou absolutní spokojenost vyjádřilo překvapivých 44 % dotázaných a další dvě pětiny euro ohodnotily spíše jako kladné rozhodnutí. Celkově se tak ve prospěch společné měny vyjádřilo 83 % dotázaných, což je v rámci Unie bezprecedentní číslo. Největší problémy spojené s eurem jsou tak podle všeho „psychologické“ aspekty. Až 70 % dotázaných se vyjádřilo, že při placení za zboží a služby vždy nebo často přepočítávají ceny na koruny. Důchodce naopak trápí „slabé rozlišení“ euromincí, zejména eurocentů.

Pomohlo – nepomohlo?

Slovenská republika přijala euro těsně před prvními projevy krize v regionu střední Evropy. Bylo proto otázkou, jak společná měna ovlivní celkové dopady deprese na slovenskou ekonomiku. Rok poté se v odpovědi na tuto otázku neshodnou ani samotní ekonomové. Stanovisko v neprospěch eura zaujímá např. hlavní ekonom UniCredit Bank Slovakia, Ján Tóth, který uvedl, že během krize nastává oslabování národních měn, což je pro ekonomiku orientovanou na export spíše výhodou. Naopak prestižní Financial Times uvádějí, že „Slovensko je už rok pod ochrannými křídly eura“. Jak uvádí, i navzdory tomu se růst HDP v roce 2009 na Slovensku zmenšil o cca 4,8 %, v Čechách to bylo i s národní měnou méně - kolem 4,1 %. Prognózy na rok 2010 jsou zase příznivější pro Slovensko, kde se očekává růst 3,1 %, zatímco české Ministerstvo financí odhaduje český růst na pouhých 0,3 %.

Celkově se dá bez pochyb říct, že euro přineslo Slovensku výhody stabilní světové měny, o čemž svědčí i definitivní rozhodnutí taiwanské AU Optronics vybudovat na Slovensku továrnu na výrobu LCD televizorů. Stabilita eura investorům jako je tento umožňuje dělat dlouhodobé plány a eliminuje rizika floatingu. Na druhou stranu však Slovensko ztratilo jistou konkurenceschopnost na světových trzích, která je však jenom zlomkem problému celé eurozóny v oblasti globální nerovnováhy.

Srovnání vývoje měn visegrádské čtyřky po vzniku krize

Tomáš Búry

Vývoj měnových kurzů a směnných relací je velmi obtížné předikovat i vysvětlovat, jelikož existuje mnoho proměnných, které zmíněné veličiny ovlivňují. Navzdory tomu, z grafů zachycujících vývoj české koruny (CZK), polského zlotého (PLN) a maďarského forintu (HUF) ve vztahu k euru lze vyčíst společné charakteristiky. Jednou z nich byl jejich společný růstový trend trvajícím až do prvních vážnějších událostí na finančních trzích včetně pádu Lehman Brothers na podzim 2008. Právě tehdy nastal zvrat, kdy došlo k rychlé depreciaci střeoevropských měn.

Slovenská koruna byla jako jediná oslabení ušetřena, jelikož fixní konverzní kurz za euro byl nastaven již v červenci 2008 v relativně stabilních podmínkách na maximech její hodnoty. Pro srovnání, zatímco v červenci bylo nutno za sto slovenských korun nutno zaplatit kolem 78 korun českých, na konci roku (před přechodem z koruny na euro) již plných 89 korun, tedy o 14 procent více. V roce 2009 s návratem risk-averzních investorů potom CZK, PLN a HUF shodně apreciovaly, přičemž existují predikce, že např. CZK by měla v průběhu několika let dosáhnout zpět na svá maxima a dále sílit.

Srovnáme-li kurz CZK, PLN a HUF k USD a EUR k USD, lze vyzorovat více než dvojnásobnou volatilitu kurzu středoevropských měn.

Nízká volatilita a zároveň značná potenciální síla EUR patří mezi základní charakteristiky, podle nichž by se měla Česká republika rozhodnout, kdy se připojit k eurozóně. Silná depreciační, jež postihla českou měnu, byla způsobena odlivem zahraničního kapitálu v důsledku citlivého vnímání rizika v CEE regionu. Maďarský forint byl postižen mnohem hlouběji kvůli vlastním potížím s veřejnými financemi a domácím hospodářstvím. Nicméně je jasné, že ČR je i přes v minulosti slibné výsledky pokládána za tzv. „emerging market“ a při každé ekonomické krizi bude kapitál směřovat do stabilnějších trhů bez ohledu na domácí situaci. Naopak EUR jako měna může vyjít z krize posílena. Zdá se, že dolar pozvolně ztrácí své výsadní postavení světové měny, následkem čehož začaly centrální banky více diverzifikovat své devizové rezervy ve prospěch EUR. Pokud se ekonomická situace v eurozóně bude vyvíjet dobře, a také bude panovat důvěra v euro, lze v budoucnu očekávat, že i soukromí investoři začnou v dobách nejistoty nakupovat evropské dluhopisy namísto amerických, protože je budou považovat za méně rizikové. Tímto se EUR může potenciálně stát v dobách krize nepřiměřeně silnou světovou měnou.

Zkušenosti japonských exportérů se silným jenem naznačují, že rovněž problémy pro evropský vývoz mohou být nezanedbatelné. Jelikož export tvoří primární složku českého i slovenského HDP, bude zajímavé s odstupem času sledovat, jak se projevilo přijetí eura na odvracení krize na Slovensku v porovnání s ČR. Slabší česká koruna poskytla českým podnikům značnou konkurenční výhodu. Příkladem může být cena auta denominovaná v eurech, která se u české produkce v porovnání se slovenskou snížila čistě z měnových důvodů od července do konce roku až o 14 % (viz výše). To umožnilo výrobcům plně využít výhod šrotovného zavedeného několika evropskými zeměmi (zejména Německa). Přes veškerý technický pokrok české podniky stále konkurují převážně cenou, a proto několik dalších let pro přiblížení kvalitativní úrovně výrobků k Německu může být ku prospěchu zvýšení konkurenceschopnosti české produkce. Na druhou stranu však, v souvislosti s problémy Řecka se sníženým úvěrovým ratingem a pochybnostmi ohledně fundamentu EU jako celku, se může obava o silném euru ukázat jako neopodstatněná.

Naopak, právě měnová stabilita nabízí silný argument pro rychlé přijetí společné evropské měny. Slovenská koruna, která byla založená na mnohem menší ekonomice, mohla být snadno spekulativně manipulována. Ačkoliv je česká ekonomika o poznání větší, kvůli její otevřenosti přináší kurzové pohyby značné náklady nejenom českým podnikům, ale také i destabilizační prvek do národního hospodářství.

Situace Polska je odlišná. Jelikož se jedná o velký trh se silnou domácí poptávkou, volatilita měny by nemusela být příliš vysoká a zároveň by neměla mít zdaleka tak škodlivý vliv jako v případě ČR. Co se týče Maďarska, to i přes pomoc Mezinárodního měnového fondu a států EU nebude schopno rychle zlepšit svou ekonomickou situaci a v blízké době tak do eurozóny pravděpodobně nevstoupí. Navíc, vysoké zadlužení maďarských domácích subjektů v zahraničních měnách situaci rozhodně neulehčuje.

Obecně se vzhledem ke stavu veřejných financí nedá očekávat rychlý vstup dalších zemí ze středoevropského regionu do eurozóny. Vývoj středoevropských měn se bude ubírat podle stavu světové ekonomiky. Pokud se ukáže, že krize je překonána, lze očekávat dlouhodobou apreciaci. V případě protahování recese je naopak pravděpodobné další oslabení těchto měn a pokračující volatilita.

Vstup Slovenska do eurozóny z pohledu zástupců evropských institucí

Zuzana Benešová

Slovensko se brzy po vstupu do Evropské unie rozhodlo tak jako šest dalších států přijmout v co nejkratší době euro. Přijímání nových členů eurozóny však bylo poznamenáno postupným odmítáním či stahováním přihlášek Litvy, Lotyšska a Estonska. Následkem toho byla určitá skepse a pochyby i mezi členy správní rady Evropské centrální banky. Jedním z nich byl Lorenzo Bini Smaghi, který v souvislosti s transformací post-komunistických ekonomik uvedl, že změny během přechodu k tržnímu hospodářství „jsou jednorázového charakteru a fungují jen po dobu transformace“. Z tohoto důvodu nejsou tyto státy schopny tento trend udržet a jejich vysoká inflace oslabuje eurozónu, což se stalo jak v případě Slovinska, tak v případě Malty i Kypru. Tradičním skeptikem ohledně rychlého zvyšování počtu států platících eurem je také Německá spolková banka, která se stavěla i proti začlenění Itálie a Belgie kvůli jejich vysokým rozpočtovým deficitům.

Naopak, stabilní podporu procesu příprav na přijetí eura poskytoval nejen Slovensku, ale i ostatním kandidátským zemím komisař pro finanční a měnové záležitosti, Joaquín Almunia. Ve svém prohlášení uvedl, že „nové členské státy ušly značný kus cesty v rámci integračního procesu a členství v eurozóně pro ně bude dalším velkým úspěchem.“ V souvislosti se současnou hospodářskou krizí také zdůraznil, že „euro poskytuje pevný štít proti nejhorším dopadům ekonomických turbulencí.“ S tímto tvrzením však nesouhlasil slovenský ministr financí, Ján Počiatek, který tvrdil, že „slovenská pozice (pro vstup do eurozóny) je nevýhodná, protože všude ve světě zuří inflace“, a také se obával problémů s vysvětlováním veřejnosti, že zdražení není způsobené eurem. Naproti tomu Ivan Šramko, guvernér Národní banky Slovenska, přišel s opačným názorem. Řekl, že „načasování bylo dobré“, protože turbulence na světových trzích vždy „rozkývou především malé měny“ a euro tedy může Slovensku posloužit jako efektivní stabilizační prvek.

Po vstupu Slovenska do eurozóny se tak poprvé otevřela otázka možnosti rychlého přijetí eura všemi novými státy. Nicméně Jean-Claude Juncker, ministr financí a premiér Lucemburska, který vedl jednání ministrů financí, prohlásil, že „teď není doba začínat novou debatu o kritériích“ pro vstup do eurozóny. Almunia nicméně zdůrazňuje, že plnit maastrichtská kritéria se vyplácí nejen

kvůli následnému přijetí eura, ale i kvůli samotnému ozdravení státních financí. Zároveň také poukazuje na dostatek zkušeností s úspěšně zvládnutou změnou měny na Slovensku a v ostatních zemích, což budoucím kandidátům výrazně zjednoduší situaci.

Komentované události

Řecko neopustí eurozónu

Lisabonská smlouva sice poprvé deklarovala postup, jak vystoupit z Evropské unie, ([článek 50](#)), avšak pravidla pro opuštění eurozóny, ať už dobrovolné nebo z donucení, ještě stanovená nejsou. Toto téma se stalo aktuálním v souvislosti s nebezpečně vysokým řeckým státním dluhem, a to i navzdory tomu, že Řecko jakékoli úvahy o svém možném vyloučení odmítá. Těžko si ale představit, jak by reálně vypadal zpětný přechod k národní měně. Takový krok by byl v zemi, která se topí v dluzích, velkým rizikem a ještě by snížil už beztak pošramocenou důvěru investorů. O euro tedy Řecko nepříjde, ale jeho úkol je pro nejbližší období jasný: nepopulární škrty na mandatorních výdajích a rozsáhlé šetření. Diskuze, kterou stav řeckých financí otevřel, ale ve svém důsledku nejspíš ovlivní budoucí kandidáty do eurozóny než Řecko samotné. Úvahy a nejistota, které se objevily spolu s problémy řeckého úvěrového ratingu, by mohly mít za následek negativní postoj států eurozóny vůči přistoupení nových členů.

Vrůstající skepticismus vůči euru

Z výsledků nejnovějšího [eurobarometru](#) vyplývá zvyšující se nevěře k brzkému přijetí eura mezi zbývajícími novými členskými státy. Počet lidí, kteří chtějí euro co nejrychleji, klesl o dalších pár procentních bodů na 25 %. Naopak více než třetina chce počkat, a dalších 33 % chce tuto povinnost co nejvíce oddálit. Češi jsou ještě skeptičtější – skoro polovina hlasovala pro největší možné oddálení a navíc 54 % obyvatel věří tomu, že zavedení eura bude mít převážně negativní dopady. Zdá se, že slovenské euronadšení a ukázkově hladký přechod k nové měně na Čechy nijak zvláště nepůsobí. Naopak, eurobarometr prezentující výsledky průzkumu veřejného mínění ze září 2009 uvádí, že pro 53 % Čechů zavedení eura znamená ztrátu národní identity (ale zároveň dvě třetiny souhlasí, že se při používání eura budou cítit více „evropsky“) a polovina Čechů nevěří, že je euro ochrání před mezinárodními krizemi. Všechna tato čísla jsou nejvyšší ze všech nových členských států, které nejsou součástí eurozóny. Většinu obyvatel zemí stojících mimo ni také spojuje obava z nárůstu cen a podvodů při vlastním přechodu na společnou měnu.

Faktem nicméně zůstává, že přijetí eura je dlouhodobé politické rozhodnutí a není tudíž bezprostředně vázáno na průzkumy veřejného mínění. Těžko spekulovat, nakolik se stane euro tématem letošního předvolebního souboje o křesla v poslanecké sněmovně. Soudě podle výše uvedených aktuálních výsledků eurobarometru, však vypadá role obhájce společné měny dosti nevděčně.

Očekávané události

ČR a přístupová vyjednávání k přijetí Eura

Vláda ČR přeložila z 26. ledna na 8. února projednávání konvergenčního programu, který má být základním dokumentem pro přijímací strategii společné měny euro. Stalo se tak v době, kdy je na ČR vyvíjen vnější tlak ze strany Evropské Unie a Mezinárodního měnového fondu pro přijetí nutných opatření pro zmenšení dluhu veřejných financí. Očekává se totiž, že právě jeho deficit bude pro ČR nejproblémovějším maastrichtským kritériem. Podle premiéra Fischera je proto nutno sladit program konvergence s nejnovějšími predikcemi o vývoji celkové hospodářské situace. Jelikož nálada na vnitropolitickém poli ohledně nutnosti razantních úsporných řešení není sjednocena, bude euro v České republice zavedeno nejdřív v roce 2016. [Více](#)

Únorové zasedání ECOFIN

16. února se bude v Bruselu konat zasedání Rady EU pro ekonomické a finanční záležitosti. Očekává se, že debata se dotkne nynějších problémů úvěrových ratingů Řecka a Španělska, které mají dopad na prestiž finančních derivátů celé eurozóny. Evropští ministři financí rovněž oficiálně navrhnou kandidáta na post vice-prezidenta Evropské centrální banky, který by tak nahradil řeckého Lucase Papademose. Jeho výměna ovšem nesouvisí s problémy řecké vlády se schodkem státního rozpočtu, nýbrž se k 31. květnu končí jeho funkční období. Uchazeči na jeho post jsou celkem tři: guvernér portugalské centrální banky, Vitor Constancio, guvernér lucemburské centrální banky, Yves Mersch a Peter Praet, výkonný ředitel Národní banky Belgie.

Tipy na publikace

European Policy Centre (EPC): EU 2010 - a reappraisal

Aktuální komentář jednoho z předních analytiků bruselského EPC, Antonia Missiroliho, se zabývá otázkou, kde stojí Evropská unie na počátku roku 2010. Ekonomická krize, kodaňské selhání, implementace Lisabonské smlouvy nebo pokračování rozšiřování - jak se Unie s těmito zásadními výzvami vyrovná? [Text](#) je založen na diskuzi Annual Brussels Think Tank Forum, která proběhla v Bruselu v polovině ledna 2010.

Center for European Policy Studies (CEPS): Reinvigorating the EU's Role in the post-Copenhagen Landscape

Stručné shrnutí výsledků klimatického summitu v Kodani a role EU na těchto jednáních jsou hlavními tématy [komentáře](#) vedoucí programu Klimatické změny Centra pro evropské politické studie v Bruselu Noriko Fujiwara. Autorka se soustředí také na otázku, jakou roli může hrát EU v následujících měsících na jednáních, která vyvrcholí konferencí COP16 v Mexico City. Má EU naději na úspěch?

Pozvánky

Cambodia - Kingdom of Wonder

Kdy: 3. února 2010, 18:00

Kde: Krásný ztráty, Náprstkova 10, Praha 1

Pořadatel: Asociace pro mezinárodní otázky

[Více](#)

Etnické menšinové komunity a jejich ukotvení v evropském prostoru

Kdy: 11. února 2010 - 12. února 2010, 9:00

Kde: Fakulta humanitních studií UK, U Kříže 8, Praha 5

Pořadatel: Mirjam Moravcová, Markéta Bezoušková

Kontakt: konference.mensiny@seznam.cz

[Více](#)

Ženy v politice

Hosté: Jana Hybášková - arabistka, diplomatka, odbornice na otázky bezpečnosti a terorismu.

Kdy: 10. února 2010, 17:30

Kde: Americké centrum, Tržiště 13, Praha 1 – Malá Strana

Pořadatel: Americké centrum

[Více](#)

Bezpečnostní dialog 10/20: 10 let v NATO, 20 let transformace ozbrojených sil České republiky: Expediční funkce Armády České republiky

Hosté: Oldřich Bureš - vedoucí Centra pro bezpečnostní studia MUP

Kdy: 24. února 2010, 18:00 - 20:00

Kde: Metropolitní univerzita Praha na Žižkově, Prokopova 16/100, Praha 3

Pořadatel: Metropolitní univerzita

[Více](#)

Newsletter vyjadřuje názory autorů. Názory vyjádřené v textu nemusí být nutně stanoviskem Asociace pro mezinárodní otázky.

Koordinátor projektu: Václav Bacovský Tajemnice: Sylvie Milerová Mini-analýzy: Katarína Lokšová, Tomáš Bury, Zuzana Benešová Tipy na publikace: Ivana Jemelková Pozvánky: Miroslava Gajdošová Komentované události: Zuzana Benešová Očekávané události: Michal Vít, Katarína Lokšová Korektury: Sylvie Milerová Odborná editace: Katarína Lokšová Grafický návrh: Side2 Šablona: Petr Netuka Sazba: Josef Vomáčka Kontakt na redakci: newsletter.ep@amo.cz

---

Asociace pro mezinárodní otázky (AMO) Žitná 27, 110 00 Praha 1 Tel./Fax: +420 224 813 460 E-mail: info@amo.cz / www.amo.cz

---

© Asociace pro mezinárodní otázky 2010
